

Versio 06/2026

Häirintätilanteiden toimintaohjeet

Häly 2026

HÄLY 2026
11-17.7.2026
MASKU

Kansainvälinen palokuntanuorten suurleiri
Internationellt brandkårs ungdomsläger
International youth firefighters' camp

www.haly2026.fi

Versio 06/2026

1 Leirin toimintaperiaatteet.....	3
2 Tiivistetyt ohjeet	4
Kiusaamisen ennaltaehkäisy	5
Kiusaamiseen puuttuminen.....	6
Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy.....	7
Seksuaaliseen häirintään puuttuminen	8
Epäasiallisen käytöksen tapausten käsittelyprojekti	9
Viranomaisilmoitukset	10
3 Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen	12
3.1 Mitä kiusaaminen on?.....	12
3.2 Kiusaamisen ennaltaehkäisy.....	13
3.3 Kiusaamiseen puuttuminen	18
4 Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen.....	21
4.1 Mitä seksuaalinen häirintä on?	21
4.2 Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy	24
4.3 Seksuaaliseen häirintään puuttuminen	27
5 Epäasiallisen käytöksen tapausten käsittely	30
6 Viranomaisilmoitukset.....	33
6.1 Lastensuojeluilmoitus	33
6.2 Seksuaalirikosepäily.....	34
6.3 Rikosepäily.....	37
7 Lähteet	39

Versio 06/2026

1 Leirin toimintaperiaatteet

Yhteistyö ja vastuun jakaminen

Toimimme yhdessä ja tuemme toisiamme yli sektorirajojen. Kannamme vastuamme ja jaamme tietoa sekä kokemuksia. Valmistaudumme tapaamisiin ja pidämme kiinni sovituista asioista.

Avoimuus ja viestintä

Viestimme avoimesti ja kannustamme kysymään. Kuuntelemme toisiamme ja olemme aidosti läsnä. Olemme rehellisiä ja rohkeita puuttumaan epäkohtiin asiallisesti.

Kunnioitus ja turvallisuus

Huomioimme kaikkien taustat ja erityistarpeet. Luomme häirintävapaan ja turvallisen toimintaympäristön. Muistamme käytöstavat ja annamme hyvää palautetta.

Joustavuus ja hyvinvointi

Olemme joustavia ja ymmärtäväisiä. Olemme armollisia itsellemme ja toisillemme. Kiitämme, kehumme ja kannustamme toisiamme.

Kestävä kehitys ja nuorten osallistuttaminen

Huomioimme ympäristövaikutukset päätöksenteossa. Kuuntelemme nuorten mielipiteitä ja toimimme heidän hyväkseen.

Versio 06/2026

2 Tiivistetyt ohjeet

Tiivistettyihin ohjeisiin on kiteytetty kaikki tärkeimmät kohdat, mitä häirintätilanteiden ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen liittyy. Tiivistetyt ohjeet on helppo käydä läpi niin nuorten kuin toimihenkilöidenkin toimesta, jotta ihan jokainen leiriläinen osaa ennaltaehkäistä omalla toiminnallaan häirintätilanteita. Tämän lisäksi jokainen leiriläinen osaa puuttua häirintätilanteisiin sellaisen huomattessaan.

Tiivistettyihin ohjeisiin kuuluu kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen sekä seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen. Erityisesti nämä toimintaohjeet tulisi jokaisen leiriläisen, niin nuorten kuin toimihenkilöidenkin, käydä ajatuksella läpi. Nuorten kanssa toimintaohjeet voidaan käydä yhteisesti läpi esimerkiksi osaston vastuuhenkilön toimesta.

Näiden lisäksi tiivistetyissä ohjeissa on eroteltu epäasiallisen käytöksen tapausten käsittelyprosessi ja viranomaisilmoitukset. Nämä ohjeet tulisi jokaisen toimihenkilön lukea ajatuksella läpi.

Tarkemmat ohjeet jokaiseen edellä mainittuun kohtaan löydät myöhemmin tästä dokumentista. Tarkemmat ohjeet tulisi jokaisen vastuutehtävässä olevan lukea myös läpi. Tarkemmista ohjeista esimerkiksi osastojen vastuuhenkilöt saavat lisätietoa niin kiusaamisen kuin seksuaalisen häirinnän osalta, jolloin aiheita on helpompi käsitellä nuorten kanssa.

Näiden ohjeiden lisäksi toimihenkilöiden vahvasti suositellaan suorittamaan Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) kehittämän Turvallisesti palokuntaleirillä - verkkokurssin. Kurssin löydät alla olevista linkeistä.

Suomenkielinen verkkokurssi: <https://sites.google.com/view/turvallisestileirilla/>

Ruotsinkielinen verkkokurssi: <https://sites.google.com/view/tryggt-pa-brandkarslagret/>

Versio 06/2026

Kiusaamisen ennaltaehkäisy

1. Kertaa säännöt + tee ryhmän pelisäännöt

- Käykää leirin säännöt läpi. Sanoita selkeästi myös millainen käytös ei ole hyväksyttävää.
- Laatikaa ryhmän pelisäännöt yhdessä, mieluiten myönteisinä.

2. Anna tietoa kiusaamisesta

- Käy läpi, mitä kiusaaminen on (suoraa/epäsuoraa, kasvokkain/netissä, kertaluonteista/toistuvaa vahingoittavaa kohtelua).
- Konkretisoi muodot: sanallinen, fyysinen, sosiaalinen, omaisuuteen kohdistuva sekä verkossa tapahtuva.

3. Vahvista nuorten keinoja puuttua näkemäänsä tai kokemaansa kiusaamiseen

- Korosta, että sivustaseuraajilla on iso vaikutus.
- Opeta konkreettiset tavat puuttua tilanteisiin. Puutu tilanteeseen, poistu tilanteesta tai auta toista poistumaan, ole kiusaamisen kohteen tukena sekä kerro tai auta toista kertomaan luotettavalle aikuiselle.

4. Rakenna kiusaamista ehkäisevä ilmapiiri

- Rakenna luottamusta (aktiivinen kuuntelu, katsekontakti, "onko kaikki hyvin?" -kysymykset).
- Tue tunteiden hallintaa ja virheistä toipumista (älä tuomitse)
- Vahvista ryhmän yhtenäisyyttä ja anna vastuuta myönteisen ilmapiirin ylläpitoon

5. Huomioi kiusaamiselle alttiimmat ryhmät

- Vältä syrjiviä kommentteja ja viesti selkeästi, että syrjintää ei sallita.
- Älä kommentoi kenenkään ulkoisia tai sisäisiä piirteitä, huomioi yksilölliset tuen tarpeet (esim. selkeät ohjeistukset).

Versio 06/2026

Kiusaamiseen puuttuminen

1. Puutu heti

- Keskeytä ja sanoita, ettei kiusaamista hyväksytä. Erota osapuolet ja varmista turvallisuus.

2. Kuuntele ja selvitä

- Usko kertojan kokemus. Keskustele osapuolten kanssa erikseen, tarvittaessa kerää kuvaukset kirjallisesti.
- Ilmoita vastuuhenkilölle ja luottoaikuisille, kirjaa mitä sovittiin ja toimita tieto myös luottoaikuisille.

3. Tue muutosta

- Keskustele tekijän kanssa rauhallisesti, selitä vaikutukset ja sovi käytösmuutoksesta. Älä leimaa.

4. Tarkista tilanne myöhemmin

- Palaa asiaan saman/seuraavan päivän aikana ja hae tarvittaessa lisätukea luottoaikuisilta.

5. Ennaltaehkäise uusiutuminen. Katso ohjeet kiusaamisen ennaltaehkäisyn tiivistetyistä ohjeista

Versio 06/2026

Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy

1. Kertaa leirin säännöt

- Käykää leirin säännöt läpi. Sanoita selkeästi myös millainen käytös ei ole hyväksyttävää.

2. Anna tai etsi tietoa seksuaalisesta häirinnästä

- Käy läpi millainen käytös on seksuaalista häirintää ja mitä siitä voi seurata niin kohteelle kuin tekijällekin.

3. Vahvista nuorten keinoja puuttua näkemäänsä tai kokemaansa häirintään

- Kaikkien tulee puuttua tilanteisiin, joissa kohtaa epäasiallista käytöstä, mutta viimekädessä vastuu puuttumiseen on aikuisella.
- Kohtaa häiritsijä, mieti mitä häiritsijälle voi näissä tilanteissa sanoa. Poistu tilanteesta tai auta toista poistumaan, mikäli häiritsijän kohtaaminen tuntuu vaikealta. Kerro luotettavalle aikuiselle, kuten luottoaikuiselle. Ole häirinnän kohteen tukena, auta kertomaan luotettavalle aikuiselle tilanteesta.

4. Toimihenkilöt ovat osana luomassa seksuaalisen häirinnän vastaista ilmapiiriä

- Häirinnän vastaiseen ilmapiiriin voi vaikuttaa omilla sanoilla ja teoilla. Käytä esimerkiksi sukupuolineutraaleja termejä tai pyydä lupa, ennen kuin kosket toiseen.
- Puutu epäasialliseen käytökseen aina. Luo avointa ilmapiiriä ja puhu toisille kunnioittavasti.

Versio 06/2026

Seksuaaliseen häirintään puuttuminen

1. Puutu

- Puutu tilanteeseen, kun sellaisen huomaat. Kerro, ettei kyseinen käytös ole hyväksyttävää. Kerro luotettavalle aikuiselle.

2. Kuuntele ja selvitä

- Aikuisen tehtävä on selvittää tilanne. Kuuntele, mikäli joku kertoo sinulle kohdanneensa seksuaalista häirintää. Ota asia vakavasti. Puhu tilanteessa mukana olleille.

3. Tue muutosta

- Tue seksuaalisen häirinnän kohdetta.
- Puhu häiritsijälle/häiritsijöille erikseen. Jokaisella on vastuu omasta käytöksestään. Selitä miksi käytös ei ole hyväksyttävää ja selvitä käytöksen syyt.

4. Tarkista ja hae tukea

- Tarkista myöhemmin häirinnän kohteelta onko tilanne muuttunut. Tukea tilanteiden selvittämiseen saat leirin luottoaikuisilta.

5. Ennaltaehkäise seksuaalisen häirinnän uusiutuminen. Katso ohjeet seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn tiivistetyistä ohjeista

Versio 06/2026

Epäasiallisen käytöksen tapausten käsittelyprojekti

Milloin sovelletaan?

Kun tapausta ei pystytä selvittämään oman palokunnan/ryhmän kesken tai tarvitaan luottoaikuisten tukea.

Prosessin vaiheet (selkeä "alku-käsittely-päätös-dokumentointi")

1. Valitus vastaanotetaan ja otetaan vakavasti

- Nimetyt luottoaikuiset vastaanottavat: kiitetään yhteydenotosta, kuunnellaan kiireettömästi, pahoitellaan koettua ja otetaan vastuu selvittämisestä.
- Ei luvata lopputulosta etukäteen, sovitaan seuraava yhteydenottoaika ja pidetään siitä kiinni.
- Kirjataan: valituksen sisältö, päivämäärä, vastaanottaja, ilmoittajan nimi (jos tiedossa).

2. Päätetään käsittelijät (puolueettomuus)

- Ensisijaisesti luottoaikuiset käsittelevät, mutta puolueettomuus arvioidaan tapauskohtaisesti.
- Jos puolueettomia ei löydy, voidaan pyytää ulkopuolinen (esim. järjestävistä pelastusliitoista)

3. Arvioidaan viranomais- ja ilmoitustarve

- Arvioidaan, onko kyse lainvastaisuudesta vai leirin sisäisesti selvitettävästä tapauksesta. Epävarmoissa tilanteissa voi kysyä neuvoa viranomaisilta tai tukipalveluilta ilman uhrin nimeä.
- Jos huoli koskee alaikäisen hyvinvointia/turvallisuutta, harkitaan erillistä lastensuojeluilmoitusta. Neuvoa voi kysyä oman alueen päivystävältä lastensuojelun sosiaalityöntekijältä.

4. Osapuolten kuuleminen (kun ei ole syytä epäillä rikosta)

Versio 06/2026

- Kaikilla on oikeus tulla kuulluksi, kuulemiset kirjataan ja kuullut saavat lukea heistä kirjatut tiedot.
- Kuuleminen luottamuksellisesti, alaikäisten kohdalla huoltajien informointi ja tarvittaessa lupa/mahdollisuus osallistua kuulemiseen.

5. Päätökset

- Päätetään jatkotoimet leirin sääntöjen mukaan, ensisijaisena lapsen/nuoren etu.
- Toimihenkilöitä koskevista kurinpidosta päättää leiritoimikunta, häirintä- ja väkivaltatapauksista informoidaan ohjausryhmää.

6. Kirjallinen yhteenveto

- Tehdään yhteenveto (toimet, kuulemiset, päätökset) ja tallennetaan/säilytetään vain sovituksessa paikassa ja sovittuna ajan.

7. Tiedottaminen

- Kerrotaan etenemisestä ja ratkaisusta perusteluineen asianomaisille, harkitaan milloin ja miten asia käsitellään ryhmässä/leirillä.
- Prosessissa korostetaan läpinäkyvyyttä, reilua ja kunnioittavaa kohtelua kaikkia kohtaan.

Viranomaisilmoitukset

Lastensuojeluilmoitus

Lastenilmoitusta harkitaan, kun herää huoli alaikäisen lapsen **hyvinvoinnista tai turvallisuudesta**. Leirillä neuvoo voi pyytää esimerkiksi luottoaikuisilta ja leirin ensiavulta. Neuvoo voi pyytää myös oman alueen päivystävältä sosiaalityöntekijältä.

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa. Ilmoitus tehdään lapsen asuinkunnan sosiaalitoimeen, kiireellisissä tapauksissa voidaan olla yhteydessä hätäkeskukseen tai sosiaalipäivystykseen.

Toimintamalli leirillä

HÄLY 2026
11-17.7.2026
MASKU

Kansainvälinen palokuntanuorten suurleiri
Internationellt brandkärs ungdomsläger
International youth firefighters' camp

www.haly2026.fi

Versio 06/2026

- **Kuuntele ja kirjaa** huoli asiallisesti (mitä, missä, milloin, ketkä)
- **Keskustele luottoaikuisten ja johdon kanssa** ilmoitustarpeen arvioimiseksi
- **Tee ilmoitus** oikeaan viranomaiskanavaan ja säilytä dokumentaatio sovitussa paikassa
- **Huolehdi tuesta** alaikäiselle (turvallisuus, luotettava aikuinen, ohjaus palveluihin)

Viestintä ja luottamuksellisuus

- Tietoja käsitellään luottamuksellisesti, viestinnässä huomioidaan asianmukaisuus ja sovitut roolit (luottoaikuiset/johto)

Seksuaalirikosepäily

Seksuaalirikokset tutkii aina poliisi. Rikosta epäillessä leirillä ei käynnistetä tavanomaista käsittelyprosessia, sillä se voi haitata myöhemmin alkavaa rikostutkintaa. Epävarmoissa tilanteissa voi konsultoida esimerkiksi poliisia.

Rikosepäily

Rikosilmoitus on poliisille tehtävä ilmoitus mahdollisesta rikoksesta. Rikosilmoituksen voi tehdä kuka tahansa. Rikosilmoituksen voi tehdä haluamansa paikkakunnan poliisille.

Pääsäännön mukaisesti poliisilla on velvollisuus ottaa rikosilmoitus vastaan. Sähköisesti tehty rikosilmoitus ohjataan asiaa tutkivalle poliisille. Joissakin tapauksissa poliisi tekee rikosilmoituksen, kun poliisipartio on tapahtumapaikalla.

Poliisi ei ota rikosilmoituksia vastaan ympäri vuorokauden. Ilmoitukset tehdään yöaikaan kiireellisissä asioissa, joissa poliisia tarvitaan paikan päällä.

Esitutinnan aloittamista varten poliisi tarvitsee mahdollisimman tarkan kuvauksen siitä, mitä on tapahtunut ja ketä asia koskee. Tarkemmat rikosilmoitukseen tarvittavat tiedot on listattu tämän ohjeen lopussa, viranomaisilmoitukset –kohdassa.

Versio 06/2026

3 Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen

Toimihenkilöt voivat käyttää tätä ohjetta, kun haluavat ennaltaehkäistä kiusaamista ryhmissään tai nuoriso-osastoissaan leirillä. Näitä ohjeita voi myös hyödyntää, mikäli on esiintynyt kiusaamista ja tarvitsee puuttua kyseisiin tilanteisiin.

3.1 Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa, kasvokkain tai netissä tapahtuvaa. Kiusaaminen on kertaluonteista tai toistuvaa vahingoittavaa kohtelua. Kiusaamisessa usein yksi henkilö johtuu kohteeksi ja on kykenemätön puolustautumaan kiusaajiaan vastaan. Kiusaamisella voi olla monenlaisia vaikutuksia kohteeksi joutuneelle.

Kiusaaminen voi olla:

- Sanallista: pelottelua, uhkailua, haukkumista, jatkuvaa kiusoittelua
- Fyysistä: lyömistä, potkimista, läpsimistä yms. fyysistä väkivaltaa
- Sosiaalista: eristämistä, huhujen levittämistä, nolaamista
- Omaisuuden vahingoittamista: harjoitusvarusteiden likaamista, rikkomista tai piilottamista

Kiusaaminen tapahtuu usein myös netin ja kännykän välityksellä. Netti- tai kännykkäkiusaamista on esimerkiksi:

- Pilkkaavien, uhkailevien tai järkyttävien viestien lähettäminen
- Nettipäiväkirjojen sisältöjen luvaton lainaaminen ja levittäminen, toisen valokuvien muokkaaminen ja/tai levittäminen
- Kiusattavasta varta vasten luodot kiusasivut tai siihen soveltuvat valmiit sivustot ja näiden sivustojen linkkien levittäminen
- Toisen nimellä tai nimimerkillä esiintyminen

Versio 06/2026

Mahdollisia syitä kiusaamisen taustalla voivat olla:

- Ongelmat kotona.
- Halu kuulua porukkaan, kavereiden käytöksen kopioiminen tai paremmuuden tunteminen kohteeseen nähden.
- Kiusaajalla voi olla myös itsellään taustalla kiusaamiskokemuksia.

Kiusaamisen vaikutuksia kohteeksi joutuneelle:

Fyysiset vaikutukset:

- Erilaiset oireet: mahakipu, huimaus, väsymys, pää- ja lihaskipu
- Lapsuudessa koettu kiusaaminen on erityisen haitallinen kokemus, joka voi vaikuttaa terveyteen vielä pitkälle aikuisuuteen
- Tutkimukset osoittavat, että keho vastaa fyysiseen ja sosiaaliseen kipuun samankaltaisesti. Kun kiusaamista koetaan jatkuvasti, keho tuottaa stressihormoni kortisolia, jolla on vahingollisia vaikutuksia verenkiertoon, ruoansulatukseen ja immuunijärjestelmään.

Psyykkiset vaikutukset:

- Kiusaaminen voi vahingoittaa kiusatun minäkuvaa ja itsetuntoa
- Kiusaaminen aiheuttaa toivottomuutta: "Ehkä kiusaajan sanat ja teot olivat totta ja ansaitsin ne."
- Lyhyen aikavälin vaikutukset:
 - Viha, masennus, ahdistus, paniikki, vetäytyminen normaaleista aktiviteetista, unettomuus, jatkuva väsymys ja lisääntynyt unentarve, itsemurhaan liittyvät ajatukset
- Pitkän aikavälin vaikutukset:
 - Vaikeudet luottaa toisiin, halu kostaa, vihan tunteet, alhainen itsetunto, vaikeudet ihmissuhteissa, itsetuhoiset ajatukset, sosiaalisten tilanteiden välttäminen

3.2 Kiusaamisen ennaltaehkäisy

1. Kertaa leirin käyttäytymissäännöt

Versio 06/2026

- Jokainen aloittaa leirin turvallisuuskävelyllä ja leirin sääntöjen kertaamisella. Käyttäytymiseen liittyviä odotuksia läpikäydessä toimihenkilöiden on hyvä myös kertoa minkälainen käyttäytyminen ei ole hyväksyttävää. Aikuisten on tärkeä muistuttaa, että kiusaamista ei hyväksytä missään muodossa.
- Luo kurssinne tai ryhmänne pelisäännöt yhdessä nuorten kanssa. Varmista, että kaikenlainen kiusaaminen on kielletty pelisäännöissä. Huomioi, että pelisäännöt voi tehdä myönteiseksi, kuten "otamme kaikki mukaan", "kannustamme kaikkia", "kohtelemme kaikkia kunnioittavasti".

2. Anna tietoa kiusaamisesta palokuntanuorille

- Käsittele kiusaamista koko ryhmän tai nuoriso-osaston kesken ja käy läpi mitä kiusaaminen on, sen vaikutukset ja vahvista palokuntanuorten keinoja puuttua kiusaamistilanteisiin.

3. Vahvista palokuntanuorten keinoja puuttua näkemäänsä kiusaamiseen

- Sivustaseuraajilla on suuri rooli kiusaamisen jatkumiseen tai loppumiseen. Siksi kiusaamisesta on tärkeä puhua kaikkien kesken, mielellään jo ennen kuin yhtäkään kiusaamistapausta on tullut esiin. Tutkimusten mukaan jo 60% tapauksissa kiusaamisen loppuu, kun harrastuskaveri puuttuu kiusaamiseen. On tärkeä antaa lapsille ja nuorille konkreettisia esimerkkejä siitä, miten he voivat toimia. Kerro jokaisen esimerkin yhteydessä kenelle aikuiselle he voivat kiusaamisesta kertoa.

Vaihtoehto 1: Sano kiusaajalle vastaan ja kerro luotettavalle aikuiselle. Mieti yhdessä palokuntanuorten kanssa mitä kiusaajalle voisi sanoa, jos näkee jotakin toista kiusattavan.

- "Tuo ei ole ok."
- "On väärin kohdella toista noin."
- "Kenellekään ei saa puhua noin."

Versio 06/2026

Vaihtoehto 2: Poistu paikalta tai auta kiusaamisen kohdetta poistumaan paikalta ja kerro luotettavalle aikuiselle.

- Jos kiusaajien suora kohtaaminen ei tunnu turvalliselta, poistu paikalta. Älä jää todistamaan kiusaamista tai nauramaan sille.
- Sano muille sivustaseuraajille, että et hyväksy kiusaamista. Kannusta myös muita lähtemään pois tilanteesta.
- Voit auttaa kiusaamisen kohdetta poistumaan paikalta. Kysy kiusaamisen kohteelta, haluaako hän tulla mukaasi. Voit pyytää muita sivustaseuraajia olemaan tukenasi.

Vaihtoehto 3: Puhu kiusaamisen kohteelle ja kerro luotettavalle aikuiselle.

- Tarjoudu kertomaan kiusaamisesta yhdessä kiusatun kanssa aikuiselle.
- Sano, ettei kiusaaminen ole hänen vikansa ja sinusta kiusaajat tekevät väärin.
- Tue kiusattua ja kutsu hänet mukaan kurssin/ryhmän/osaston yhteisiin menoihin.

Vaihtoehto 4: Kerro ohjaajille, kouluttajille tai muulle luotettavalle aikuiselle.

- Vastuu kiusaamiseen puuttumisesta on aina aikuisella. Kannusta palokuntanuoria kertomaan, jos he näkevät kiusaamista ja kerro kehen he voivat olla yhteydessä tai kenelle asiasta voi kertoa.

4. Luo kiusaamisen vastaista ilmapiiriä

Toimihenkilö voi omalla käytöksellään luoda ilmapiiriä, joka ennaltaehkäisee kiusaamista.

Luottamuksen rakentaminen ja nuorten tunteiden huomioiminen

- Luottamuksellisen suhteen luominen nuoriin auttaa toimihenkilöä kontrolloimisen sijaan vaikuttamaan lapsiin ja nuoriin positiivisilla tavoilla.

Versio 06/2026

- Yksinkertaisia keinoja tähän on esimerkiksi katsekontaktin hakeminen nuoriin ja nuorten aktiivinen kuuntelu.
- Kun nuoren suoritus huononee tai hän vetäytyy, toimihenkilön tulee tarkistaa, onko nuorella kaikki hyvin.
 - "Huomaan, että sinulle tuli harjoituksissa paha mieli ja olit vaitonainen. Haluatko kertoa, jäikö joku asia painamaan mieltäsi?"
- Usein kiusaamisesta kertominen voi olla hankalaa. Mikäli sinusta toimihenkilönä tuntuu, ettei kaikki ole kunnossa, on tärkeää ettet lopeta kysymistä yhteen kertaan.

Nuorten tukeminen tunteiden hallinnassa

- Toimihenkilöt voivat auttaa palokuntanuoria toipumaan tekemästään virheestä tai palokuntakaverin tekemästä virheestä. Tarjoa tukea virheiden jälkeen. Älä tuomitse. Tämä näyttää esikuvaa palokuntanuorille.
 - "Epäonnistumiset kuuluvat toimintaan ja oppimiseen! Ymmärrän, että ne silti harmittavat. Mitä tekisit ensikerralla toisin?"
- Jokainen palokuntanuori on yksilö ja myös heidän tunteidensa hallinnassa on eroja. Jos nuori menettää herkästi malttinsa tai esimerkiksi itkee helposti, voit kysyä osaston vastuuhenkilöltä tai luottoaikuiselta, miten parhaiten auttaa lasta/nuorta hallitsemaan tunteitaan.
- Hallitse toimihenkilönä omia tunteitasi palokuntanuoria, muita toimihenkilöitä ja leiriläisiä kohtaan varsinkin, kun henkilö tekee virheen.
- Rohkaise palokuntanuoria puhumaan positiivisesti itsestään. Voit auttaa nuoria näkemään omat vahvuutensa ja keskittymään niihin:
 - "Tänään sujui harjoitukset tosi hyvin!"
 - "Tänään ei ollut ihan paras treenipäivä, mutta mitä teitte mielestänne tänään hyvin?"

Kurssin, ryhmän tai palokuntaosaston yhtenäisyyden vahvistaminen

Versio 06/2026

- Anna palautetta hyvästä tiimityöstä
 - "Hieno suoritus! Se oli selkeästi koko ryhmän ansiota"
 - "Kannustit tosi hyvin toisia kisoissa/harjoituksissa!"
- Toimihenkilöiden kannattaa antaa vastuuta suosituimmille nuorille kaikkien mukaan ottamisesta ryhmässä. He toimivat usein mielipidevaikuttajina muuhun ryhmään ja heidän esimerkkinsä saa muutkin toimimaan palokuntahenkeä vahvistavasti.
 - "Voisitteko te ottaa tehtäväksenne pitää huolen, että kaikkia kannustetaan tasapuolisesti ja ettei kukaan jää porukasta ulkopuolelle? Uskon, että osaatte sen homman tosi hyvin ja muutkin seuraavat teidän esimerkkiänne."
- Sanomattomat kaveruuden osoitukset, kuten ylävitoiset ja kannustavat hymyt voivat vaikuttaa yhtä positiivisesti kuin sanatkin.

5. Ota huomioon ryhmät, jotka ovat alttiimpia kiusaamiselle

HLBTQIA+ palokuntalaiset

HLBTQIA+ palokuntalaisilla tarkoitetaan seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvia henkilöitä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi homoseksuaalit, lesbot, biseksuaalit, trans- ja intersukupuoliset ihmiset sekä aseksuaalit.

- Tutki omia ennakkoluulojasi ja käsityksiäsi liittyen HLBTQIA+ palokuntalaisiin ja huomioi se, ettet arvioi palokuntalaisia näiden uskomusten perusteella. On hyvä lähteä siitä oletuksesta, että kurssillasi/nuoriso-osastossasi/palokunnassasi on henkilöitä, jotka kuuluvat johonkin seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön.
- Kerro selkeästi, että minkäänlaista syrjimistä tai halventavia kommentteja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen ei sallita. "Täällä ei hyväksytä minkäänlaista syrjivää kommentointia, tämä koskee myös seksuaalista suuntautumista."
- Muista huomioida, että puhut sukupuolisensitiivisesti.
 - "Voitte pyytää perhettä, ystäviä ja kumppaneita vierailemaan leirillä vierailupäivänä."

Versio 06/2026

- Muiden kouluttaminen sukupuolen moninaisuuteen tai seksuaalivähemmistöihin liittyen ei saa olla HLBTQIA+ palokuntalaisen vastuulla. Hänen tulee saada olla yksi palokuntalainen muiden joukossa. Älä siis kysy kaikkea vaan selvitä tarvittaessa itse.
- Lue käytännön vinkkejä esimerkiksi Setan "Opitaan yhdessä!" -oppaasta

Erityistarpeiset ja toimintarajoitteiset palokuntalaiset

Näihin kuuluvat kaikki henkilöt, joiden toimintakyky poikkeaa tavanomaisesta esimerkiksi joko fyysisen vamman tai neuropsykiatristen piirteiden vuoksi.

- Älä kommentoi kenkään ulkoisia tai sisäisiä piirteitä.
- Leiriläisten oma asenne heijastuu kaikissa toimissa, joten on tärkeää miettiä omaa suhtautumistaan asioihin.
- Kysy nuorelta tai huoltajilta mikä parhaiten auttaisi heitä.
- Anna tarvittaessa lisäohjeita tai apua.
- Käytä selkää kieltä, vältä kielikuvia.
- Pyydä palokuntanuorta toistamaan ohje, älä kuitenkaan yksilöi henkilöä ryhmästä.
- Tarjoa tekemistä odotteluajoille ja huomioi muut erityistarpeet, esimerkiksi liikkuminen.
- Pyydä neuvoa osaston vastuuhenkilöltä, luottoaikuiselta tai ensiavusta.

3.3 Kiusaamiseen puuttuminen

Toimintaohjeet tilanteisiin missä havaitset leiriläisten välistä konfliktia tai kiusaamistilannetta:

1. Puutu

- Puutu välittömästi. Kerro, ettei palokuntaharrastuksessa hyväksytä kiusaamista. Pyydä tarvittaessa muiden toimihenkilöiden apua, mikäli koet sen tarpeelliseksi.
- Erot osapuolet toisistaan ja varmista, että kaikki ovat kunnossa.

Versio 06/2026

- Pysy rauhallisena ja kerro, että asia selvitetään ja kaikki saavat kertoa tapahtuneesta yksitellen.
- Kannusta osapuolia anteeksiantoon vasta, kun olet selvittänyt tilanteen kokonaisuudessaan.

2. Kuuntele ja selvitä

- Jos leiriläinen kertoo kiusaamisesta tai selvität juuri näkemääsi mahdollista kiusaamistilannetta, usko kiusaamisesta kertojaa ja ota asia vakavasti. Älä vähättele kokemusta kiusaamisesta.
- Pysy rauhallisena. Puhu kaikille mukana olleille yksityisesti, ilman syytelyitä. Pyri selvittämään mahdollisimman tarkasti mitä on tapahtunut. Voit pyytää tilanteessa olleita osapuolia (kiusattu, kiusannut, tilannetta seuranneet) kirjoittamaan kokemuksensa paperille. Jos mahdollista, pyydä toista ohjaajaa/kouluttajaa pitämään koulutusta, jotta voit jutella asianomaisten kanssa rauhassa.
- Kerro kiusaamisesta asianomaisten lasten tai nuorten osaston vastuuhenkilölle.
- Selvitä asiaa tarvittaessa muiden, tilannetta todistaneiden kanssa.
- Kerro tilanteesta ensin kurssinjohtajalle tai luottoaikuiselle ja keskustele tilanteen vaatimista toimenpiteistä.
- Kirjaa ylös itsellesi mitä on keskusteltu asianomaisten kanssa ja mihin toimenpiteisiin on päädytty. Toimita tiedot aina myös luottoaikuiselle.

3. Tue muutosta

Kun olet selvittänyt mitä on tapahtunut, puutu kiusaamiseen ja pyri lopettamaan se. Kiitä henkilöitä, jotka toivat kiusaamisen esiin.

Tue kiusaamisen kohdetta

- Kuuntele kiusaamisen kohdetta ja vakuuta hänelle, että teet kaikkesi auttaaksesi häntä.
- Kerro kiusaamisen kohteelle, ettei kiusaaminen ole hänen syytään. Kukaan ei ansaitse tulla kiusatuksi.

Versio 06/2026

- Miettikää yhdessä, miten hän voisi toimia, jos kiusaamista tapahtuu uudestaan.
- Mieti yhdessä kiusaamisen kohteen ja hänen leirillä olevan vastuuhenkilönsä (tarvittaessa huoltajiensa) kanssa, miten kiusaamisen voisi saada loppumaan.
- Kysy lapselta/nuorelta mitä voit tehdä, jotta hän tuntisi olonsa turvallisiksi.

Puhu kiusaajan/kiusaajien kanssa

- Pysy rauhallisena, älä korota ääntäsi.
- Jos kiusaajat ovat lapsia/nuoria, puhuttele heitä erikseen. Keskustele jokaisen vastuusta omaan käytökseensä.
- Selitä miksi kiusaajan käytös on kiusaamista ja miksi se on vahingollista kiusaamisen kohteelle sekä koko kurssille tai osastolle. Muistuta, ettei kiusaaminen ole hyväksyttävää missään muodossa.
- Käytä minämuotoisia viestejä:
 - "Minä en salli sitä, että muita ihmisiä kohdellaan tuolla tavalla."
 - "Minun mielestäni se mitä olet sanonut, ei ollut hauskaa tai oikein toista kohtaan. Olen yllättynyt, että sanoit niin."
 - "Ymmärrän että olet vihainen/turhautunut/väsytynyt, mutta ei silti ole ok töniä/haukkua/levittää juoruja."
- Keskustele kiusaajan kanssa miksi hän on kiusannut. Yritä ymmärtää syitä kiusaamiseen. Jos kyse on esimerkiksi ongelmista kotona ja tilanne huolestuttaa sinua, voit ottaa yhteyttä kiusaajan palokunnan vastuuhenkilöön tai luottoaikuisiin.
- Sovi miten hän/he muuttavat käyttäytymistään jatkossa
- Älä leimaa lasta/nuorta kiusaajaksi. Kaikenlaiset leimat voivat vaikeuttaa lapsen/nuoren kasvamista ja käytöksen korjaamista.
- Pyri saamaan kiusaaja mukaan korjaamaan tilannetta. Häntä voi velvoittaa siivomaan tai korjaamaan omaisuutta, jonka on tuhonnut.
- Kerro, että tilannetta seurataan ja, että hänellä on nyt mahdollisuus muuttaa käyttäytymistään.

Versio 06/2026

4. Tarkista ja hae tukea

Tarkista myöhemmin samana tai seuraavana päivänä kiusatulta onko tilanne muuttunut. Jos tarvitset lisätukea, ota yhteys luottoaikuisiin, joilla on enemmän asiantuntemusta vastaavanlaisten tilanteiden selvittämisestä.

5. Ennaltaehkäise uusiutumista

Käy läpi kiusaamisen ennaltaehkäisyn vaiheet kiusaamistilanteissa mukana olleiden kanssa. Käytä apuna aiemmin tässä ohjeessa mainittuja vaihteita.

4 Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen

Toimihenkilöt voivat käyttää tätä ohjetta, kun haluavat ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää ryhmissään tai nuoriso-osastoissaan leirillä. Näitä ohjeita voi myös hyödyntää, jos on esiintynyt seksuaalista häirintää ja tarvitsee puuttua kyseisiin tilanteisiin.

4.1 Mitä seksuaalinen häirintä on?

Mitä seksuaalinen häirintä on?

- Ei toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta tai koskemattomuutta.
- Seksuaalisella häirinnällä on yhtymäkohtia kiusaamiseen.
- Kohteeksi voi joutua kuka vain iästä ja sukupuolesta riippumatta.
- Sillä luodaan usein uhkaava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.
- Sitä voi esiintyä kaikissa harrastuksissa ja kaikilla tasoilla.

Esimerkkejä seksuaalisesta häirinnästä:

- Epäasialliset seksuaaliset puheet, esimerkiksi vitsit, vartaloa tai intiimiä yksityiselämään koskevat seksuaaliväritteiset huomautukset tai kysymykset.

Versio 06/2026

- Vihjailevat eleet tai ilmeet, esimerkiksi itsetyydytystä tai yhdyntää kuvaavien eleiden esittäminen.
- Epäasialliset seksuaaliset sisällöt eri sosiaalisen median kanavissa, WhatsApp-, Signal-, Snapchat- yms. viestit, tekstiviestit, sähköpostit tai puhelinsoitot.
- Yhdyntää tai muita seksuaalisia tekoja koskevat ehdotukset tai vaatimukset.

Yllä mainitut esimerkit ovat rikoksia, jos ne kohdistuvat alle 16-vuotiaaseen. Toisen luvaton koskeminen intiimialueille, kuten takapuoleen, reisiin, rintoihin tai sukuelinten alueelle voi täyttää rikoksen tunnusmerkit riippumatta siitä minkä ikäinen kohde on.

Nuorten kanssa voi käydä läpi Et ole yksin -hankkeen nettisivulta löytyvän visan, jonka avulla on helppo pohtia aiheeseen liittyviä teemoja.

Flirttailun ja seksuaalisen häirinnän eroja

Flirtti

- On vuorovaikutusta, jossa osoitetaan romanttista tai seksuaalista huomiota toista ihmistä kohtaan.
- On vastavuoroista.
- Molemmat ovat antaneet siihen suostumuksen ilmein, elein tai sanoin.
- Sen voi kumpikin lopettaa halutessaan.
- Tuntuu mukavalta.

Häirintä

- On toimintaa, jossa loukataan toisen ihmisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta.
- On yksipuolista.
- Ei perustu suostumukseen.
- Sitä ei saa loppumaan, vaikka pyytäisi toista lopettamaan.
- Tuntuu häirinnän kohteesta pahalta.

Hyvän ja huonon kosketuksen eroja

Hyvä kosketus

Versio 06/2026

- Tuntuu hyvältä ja miellyttävältä.
- Kosketuksesta jää hyvä mieli.
- Loppuu viimeistään, kun sen itse haluaa loppuvan.
- On molemminpuolista.

Huono kosketus

- Hämmentää, pelottaa, vihastuttaa
- On uhkaavaa, painostavaa, suostuttelevaa, pakottavaa
- Ei lopu pyydettyäessä
- Satuttaa fyysisesti tai henkisesti
- Kosketuksesta tekee mieli lähteä pois

Mitä seksuaalisesta häirinnästä voi seurata?

Häirinnän kohde

- Pelko, nöyryytys, ahdistus, neuvottomuus, syyllisyys, häpeä, itsesyytös.
- Vaikeus luottaa muihin ihmisiin ulkopuolisuuden kokemus.
- Vaikeudet ja pelko osallistua harjoituksiin.

Häirinnän tekijä

- Kurinpidolliset toimenpiteet leirin toimesta.
- Kyseessä voi olla rikos, jolloin poliisin tehtävä on tutkia asiaa ja kuulustella epäiltyä.
- Häpeän ja syyllisyyden tunteet sekä ulkopuolisuuden tunne teon tultua ilmi.

Versio 06/2026

Poliisi voi tutkia seksuaalista häirintää esimerkiksi kunnianloukkauksena, pahoinpitelynä, seksuaalisena ahdisteluna tai hyväksikäyttönä.

Harrastusympäristö

- Ryhmän tai kurssin yhtenäisyys kärsii, jos otetaan puolia puolesta tai vastaan liittyen seksuaaliseen häirintään.
- Poissaolot kurssin tunneilta.
- Muiden syyllisyys ja paha olo siitä, etteivät osanneet puuttua tai auttaa.
- Pelko siitä, että seksuaalinen häirintä kohdistuu itseän tulevaisuudessa.

Mahdollisia syitä seksuaalisen häirinnän taustalla

- Kyse voi olla esimerkiksi ongelmista kotona. Jos tilanne kotona huolestuttaa sinua, voit ottaa yhteyttä nuoren palokunnan vastuuhenkilöön tai luottoaikaiseen ja kertoa huolesta.
- Muita syitä seksuaaliseen häirintään voi olla halu kuulua porukkaan, kavereiden käytöksen kopioiminen, huomion toivominen tai paremmuuden tunteminen kohteeseen nähden.

4.2 Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy

1. Kertaa leirin käyttäytymissäännöt

- Leirillä jokainen aloittaa turvallisuuskävelyllä ja tutustumalla leirin sääntöihin. Käyttäytymiseen liittyviä odotuksia läpikäydessä toimi-/vastuuhenkilöiden on hyvä myös kertoa, minkälainen käyttäytyminen ei ole hyväksyttävää. Toimihenkilön on tärkeä muistuttaa, että seksuaalista häirintää ei hyväksytä.

2. Anna lapsille ja nuorille tietoa seksuaalisesta häirinnästä

- Käsittele seksuaalista häirintää koko ryhmän kesken. Käy läpi, mitä seksuaalinen häirintä on ja mitä seurauksia seksuaalisella häirinnällä voi olla niin kohteelle kuin tekijälle. Tietoa seksuaalisesta häirinnästä löytyy edellisestä kohdasta.

Versio 06/2026

3. Vahvista nuorten keinoja puuttua näkemäänsä tai kokemaansa häirintään

- Kaikille kerrotaan näistä keinoista, joilla he voivat puuttua häirintätilanteisiin. Seksuaalista häirintää mahdollistaa sivustaseuraamisen kulttuuri, jolloin kukaan ympärillä olija ei puutu häirintään. Muistuta, että on aikuisen vastuulla viimekädessä puuttua.

Vaihtoehto 1: Kohtaa häiritsijä ja kerro luotettavalle aikuiselle. Mieti yhdessä nuorten kanssa, mitä häiritsijälle voisi sanoa, jos näkee jotain toista seksuaalisesti häiritävänä. Esimerkiksi:

- "Tuo ei ole ok."
- Kenellekään ei saa puhua noin."

Vaihtoehto 2: Keskeytä tilanne, auta häirinnän kohdetta poistumaan paikalta ja kerro luotettavalle aikuiselle

- Jos häiritsijän suora kohtaaminen ei tunnu turvalliselta, poistu paikalta ja kerro luotettavalle aikuiselle, esimerkiksi luottoaikuiselle, näkemästäsi seksuaalisesta häirinnästä.
- Sano häiritsijälle ja muille sivustaseuraajille, ettet hyväksy seksuaalista häirintää. Kannusta myös muita lähtemään pois tilanteesta ja kertomaan luotettavalle aikuiselle tapahtuneesta.
 - "Tuo ei ole oikein. Mennään pois ja pyydetään XX meidän mukaan?"

Vaihtoehto 3: Puhu häirinnän kohteelle yksityisesti ja kerro luotettavalle aikuiselle.

- Tarjoudu kertomaan häirinnästä yhdessä häirityn kanssa luotettavalle aikuiselle.
- Sano, ettei seksuaalinen häirintä ole hänen vikansa.

Vaihtoehto 4: Kerro luotettavalle aikuiselle tai luottoaikuiselle.

Versio 06/2026

- Vastuu seksuaaliseen häirintään puuttumisessa on aina aikuisella. Kannusta nuoria kertomaan, jos he näkevät tai kokevat seksuaalista häirintää. Kerro, kenelle he voivat asiasta kertoa.

Mitä voi tehdä, jos itse kohtaa seksuaalista häirintää?

- Sinulla on aina oikeus poistua tilanteesta sanomatta sanaakaan tai pyytämättä siihen keneltäkään lupaa.
- Sano häiritsijälle, että hänen käyttäytymisensä on loukkaavaa tai epämiellyttävää ja että hänen pitää lopettaa.
- Muista, ettet syytä itseäsi häirinnästä, vaikka et pystyisikään puolustautumaan!

4. Toimihenkilöt ovat osana luomassa seksuaalisen häirinnän vastaista ilmapiiriä

Toimihenkilö voi vaikuttaa ilmapiiriin luomiseen leirillä päivittäisillä teoilla ja sanoilla.

- Vältä stereotyyppisiä kuvauksia sukupuolesta, kuten "tyttöjen/poikien" lajit " tai "käyttäytyy kuin poika/tyttö".
- Puhu sukupuolineutraalisti.
 - "Voitte pyytää perhettä, ystäviä tai kumppaneita katsomaan esitystä, kilpailua tai harjoitusta"
- Kysy lapsilta tai nuorilta lupa, kun kosket heihin. Kerro, miksi kosket esimerkiksi avustaessa. Vahvistat näin heidän oikeuttaan omaan kehoonsa ja rajoihin.
- Puutu aina loukkaavaan kielenkäyttöön sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyen.
- Passiiviset asenteet, sivusta seuraaminen, kieltäminen tai hiljaisuus luovat vaikutelman uhrille, että seksuaalinen häirintä on hyväksyttävää.
- Älä kysele tai vitsaile leiriläisten intiimielämästä. Pidättäydy kaikista seksuaalisista kommenteista tai vitseistä.
- Pyri luomaan avoin ilmapiiri. Kerro, että leiriläiset voivat kertoa kokemastaan häirinnästä luottamuksellisesti.

Versio 06/2026

- Puhu nuorista aina kunnioittavasti.

4.3 Seksuaaliseen häirintään puuttuminen

Toimintaohjeet tilanteisiin missä havaitset leiriläisten välistä seksuaalista häirintää:

1. Puutu

- Jos todistat seksuaalista häirintää, puutu siihen välittömästi kertomalla, ettei häirintää suvaita palokuntaharrastuksessa.
 - ”Tuo ei ole oikein. Täällä ei hyväksytä seksuaalista häirintää”.
- Kerro, että harrastuksen pitää olla sellainen paikka, jossa kaikkien on hyvä olla. Seksuaalisuuteen kohdistuvat kommentit voivat loukata niiden kohteen lisäksi myös muita harrastuksessa olevia.

2. Kuuntele ja selvitä

- Jos leiriläinen kertoo sinulle seksuaalisesta häirinnästä, on tärkeää kuulla, miten nuori itse koki asian ja millaisia tunteita se hänessä herätti. Huomioi seksuaalista häirintää kokenut nuori antamalla hänen rauhassa kertoa, mitä on tapahtunut.
- Ota seksuaalinen häirintä vakavasti. Älä vähättele häirintää esimerkiksi vitsinä tai syyllistä häirinnän kohdetta.
- Puhu kaikille mukana olleille lapsille tai nuorille erikseen. Pyri selvittämään mahdollisimman tarkasti, mitä on tapahtunut.
- Kirjaa ylös itsellesi paperille tai sähköisesti, mitä on keskusteltu.
- Kerro tarvittaessa kurssinjohtajalle, osaston vastuuhenkilölle tai luottoaikuisille, mitä on tapahtunut ja keskustele mahdollisista tilahteen vaatimista toimenpiteistä.

3. Tue muutosta

Kun olet selvittänyt, mitä on tapahtunut, voit puuttua seksuaaliseen häirintään ja pyrkiä lopettamaan sen. Kiitä henkilöitä, jotka toivat seksuaalisen häirinnän esiin.

Versio 06/2026

Tue seksuaalisen häirinnän kohdetta

- Kuuntele seksuaalisen häirinnän kohdetta ja vakuuta hänelle, että teet kaikkiesi auttaaksesi häntä.
- Kerro seksuaalisen häirinnän kohteelle, ettei häirintä ole hänen syytään. Jokaisella on oikeus koskemattomuuteen ja omiin rajoihin. Seksuaalista häirintää ei voi oikeuttaa vitsillä tai kutsua flirttailuksi.
- Miettikää yhdessä, miten voisi toimia, jos seksuaalista häirintää tapahtuu uudestaan. Voisiko esimerkiksi kärkeä häiritsijää lopettamaan, yrittää poistua paikalta tai kertoa luottoaikuiselle.
- Kysy lapselta tai nuorelta, mitä voit tehdä, jotta hän tuntisi olonsa turvalliseksi.

Puhu häiritsijän/häiritsijöiden kanssa

- Pysy rauhallisena. Älä korota ääntäsi.
- Jos häiritsijät ovat ryhmä lapsia tai nuoria, puhuttele heitä erikseen. Keskustele jokaisen vastuusta omaan käyttökseen.
- Selitä, miksi häiritsijän käytös on seksuaalista häirintää ja miksi häirintä on vahingollista häirinnän kohteelle sekä koko ryhmälle, kurssille tai palokuntaosastolle. Muistuta, ettei seksuaalinen häirintä ole missään tilanteessa hyväksyttävää. Seksuaalisesta häirinnästä on tietoa ylempänä tässä ohjeessa.
- Käytä minämuotoisia viestejä:
 - "Minä en salli sitä, että palokuntakavereita kohdellaan tuolla tavalla."
 - "Minun mielestäni se, mitä olet sanonut, ei ollut hauskaa. Olen yllättynyt, että sanoit niin."
 - "Vaikka toivoisit toisen henkilön huomiota, ei ole ok syyllistyä seksuaaliseen häirintään."

Versio 06/2026

- Keskustele häiritsijän kanssa siitä, miksi hän on häirinnyt. Jos loukkaava käytös on tarkoitettu vitsiksi, keskustele muista tavoista käyttää huumoria. Jos tarkoitus oli osoittaa kiinnostusta, kerro flirttailun ja seksuaalisen häirinnän eroista. Flirttailu on aina molemminpuolista ja jokaisella on oikeus omiin rajoihin.
- Yritä ymmärtää syitä seksuaaliseen häirintään tai syitä, jotka ovat seksuaalisen häirinnän taustalla.
- Sovi, miten häiritsijä tai häiritsijät muuttavat käyttäytymistään jatkossa.
- Älä leimaa lasta tai nuorta. Leimat voivat vaikeuttaa nuoren tai lapsen kasvamista ja käytöksen korjaamista.
- Kerro, että tilannetta seurataan ja että hänellä/heillä on nyt mahdollisuus muuttaa käyttäytymistään.
- Puhu tarvittaessa häiritsijän huoltajien kanssa tilanteesta, jotta he voivat tukea lasta tai nuorta muuttamaan käyttäytymistään.

4. Tarkista ja hae tukea

Tarkista myöhemmin samana/seuraavana päivänä häirityltä, onko tilanne muuttunut. Jos tarvitset lisätukea ja konsultaatioapua, ota yhteys leirin luottoaikuisiin.

5. Ennaltaehkäise seksuaalisen häirinnän uusiutumista

Käy läpi seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn vaiheet häirintätilanteessa mukana olleiden kanssa. Käytä apuna aiemmin tässä ohjeessa mainittuja vaihteita.

Versio 06/2026

5 Epäasiallisen käytöksen tapausten käsittely

Tätä toimintaohjetta sovelletaan palokuntaleirillä tilanteissa, jossa epäasiallisen käytöksen tapausta ei pystytä selvittämään oman palokunnan tai kurssin kesken tai on jostain muusta syystä tarve luottoaikuisen tuelle.

1. Valitus vastaanotetaan ja otetaan vakavasti

Leirillä etukäteen nimetyt luottoaikuiset ottavat vastaan valituksen. Yhteydenottajaa kuunnellaan kiireettömästi. Pahoitellaan henkilön kokemaa epäasiallista kohtelua ja otetaan hänen ilmaisensa huoli vakavasti. Otetaan vastuu tapahtuneen selvittämisestä. Ennen asian selvittämistä ei luvata lopputulemaa asialle. Kerrotaan seuraava yhteydenottoaika ja pidetään siitä kiinni, vaikka asia ei olisikaan vielä edennyt.

Valituksen vastaanottaja kirjaa ylös

- Valituksen sisällön
- Päivämäärän
- Kuka on ottanut valituksen vastaan
- Ilmoittajan nimen, jos se on tiedossa

Jos valituksen vastaanottaja on muu kuin luottoaikuisen, hän toimii kuten yllä ja toimittaa valituksen leirillä asiasta vastaavalle luottoaikuiselle.

2. Päätetään, kuka tapausta käsittelee

Leirillä on etukäteen nimetyt luottoaikuiset, jotka ensisijaisesti käsittelevät valituksia. Jokaisessa tapauksessa on kuitenkin huomioitava käsittelijöiden puolueettomuus erikseen. Valituksen tai huolenaiheet voivat nostaa voimakkaita tunteita, joten on tärkeää, että reilun prosessin takaamiseksi asiaa käsittelevät henkilöt eivät suoraan liity tapaukseen. Jos leirillä ei löydy tarpeeksi puolueettomia henkilöitä käsittelemään tapausta, voi ulkopuolista henkilöä pyytää mukaan esimerkiksi järjestävästä pelastusliitosta.

Versio 06/2026

Joissain tapauksissa voi oman palokunnan tai kurssin aikuinen olla sopiva henkilö käsittelemään tapausta, esimerkiksi palokunnan tai ryhmän sisäisissä kiusaamistapauksissa. Varmistetaan, että tapausta käsittelevä henkilö saa tarvittaessa tukea esimerkiksi luottoaikuiselta.

3. Arvioidaan rikos- ja lastensuojeluilmoituksen tarve

Arvioidaan yhdessä asiaankuuluvien tahojen kanssa, onko kyseessä laitton toiminta vai leirillä selvitettävä tapaus. Jos olet epävarma siitä, onko kyseessä rikos, voit kysyä neuvoa suoraan poliisilta, rikosuhripäivystyksestä (www.riku.fi) tai Et ole yksin –palvelusta (www.etoleyksin.fi) kertomatta uhrin nimeä. Jos valituksen vastaanottanut henkilö tekee rikosilmoituksen, mahdollisen rikoksen jatkokäsittely jätetään viranomaisille. Leirin sääntöjen vastaiseen muuhun toimintaan voidaan noudattaa tavallista kurinpidollista prosessia.

Jos herää huoli alaikäisen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta, on perusteltua tehdä lastensuojeluilmoitus. Neuvoa voi pyytää ottamalla yhteyttä oman alueen päivystävään lastensuojelun sosiaalityöntekijään.

4. Osapuolten kuuleminen, kun ei ole syytä epäillä rikosta

Kaikille osapuolilla on oikeus tulla kuulluksi. Nämä kuulemiset kirjataan ylös ja kuullut henkilöt saavat mahdollisuuden lukea heistä kirjatut tiedot kuulemisen jälkeen. Kirjauksiin merkitään seuraavat asiat:

- Ketä on kuultu
- Milloin on kuultu
- Ketkä ovat olleet paikalla
- Kuulemisen sisältö
- Mitä on sovittu jatkosta

Osapuolia kuullaan luottamuksellisesti. Alaikäisen kohdalla huoltajia täytyy informoida ja saada heiltä lupa kuulemiseen sekä antaa heille mahdollisuus olla mukana kuulemisessa. Heille tulee jälkikäteen kertoa mistä on puhuttu ja millaisiin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Versio 06/2026

On tärkeää, että kuulemisessa kerrotaan miksi henkilöä kuullaan, eikä kyseenalaisteta hänen kertomaansa sekä kerrotaan miten prosessi tulee etenemään.

Joissain tapauksissa ei tiedetä ilmoittajaa, koska hän haluaa syystä tai toisesta pysyä tuntemattomana tai valitus tulee kolmannelta osapuolelta. Tällaisissa tilanteissa pyritään kuulemaan osapuolia yleisesti. Esimerkiksi jos valituksen tekijä on huoltaja, mutta ei tiedetä kuka, voidaan kokemuksia ja palautetta kerätä huoltajilta yleisesti ja luottamuksellisesti.

5. Päätökset

Tehdään päätös jatkotoimenpiteistä. Kaikessa toiminnassa on ensisijaisena oltava lapsen tai nuoren etu. Toimenpiteet päätetään leirin sääntöjen ja ehtojen mukaisesti. Leirin toimihenkilöitä ja muita aikuisia koskevista kurinpidollisista toimenpiteistä päättää leiritoimikunta. Leirin ohjausryhmää tulee informoida kaikista häirintä- ja väkivaltatapauksista.

6. Kirjallinen yhteenveto

Asiaa selvittänyt henkilö tekee käsittelystä kirjallisen yhteenvedon ja se tallennetaan sovittuun paikkaan. Yhteenvetoon kirjataan toimenpiteet, kuulemiset ja tehdyt päätökset. Yhteenvetoja säilytetään vain sovitussa paikassa ja sovitun ajan. Yhteenvedon tekeminen on tärkeää, koska sitä saatetaan tarvita esimerkiksi tulevien ristiriitatilanteiden varalta.

7. Tiedottaminen

Päätöksestä informoidaan asiaankuuluvia henkilöitä. Jos valitus tai huoli on tullut suoraan yksityishenkilöltä, esimerkiksi huoltajalta tai palokuntanuorelta, kerrotaan hänelle valitusprosessin etenemisestä ja ratkaisusta perusteluineen.

On pohdittava, milloin asiasta viestitään koko leirille. Häirintä- ja väkivaltatapauksissa aihetta on suositeltavaa käsitellä vielä kurssilla tai ryhmässä ja antaa leiriläisille mahdollisuus tulla puhumaan asiasta myös myöhemmin.

Versio 06/2026

Koko prosessissa on huomioitava läpinäkyvyys, reiluus ja avoimuus. Kaikkia nuoria, huoltajia, ohjaajia, kouluttajia ja leirin toimihenkilöitä on kohdeltava tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti.

6 Viranomaisilmoitukset

6.1 Lastensuojeluilmoitus

Milloin ilmoitusta harkitaan?

Kun herää huoli alaikäisen lapsen **hyvinvoinnista tai turvallisuudesta**. Ilmoituksen syynä voi olla monia erilaisia tekijöitä, kuten

- o Lapsen tarpeiden laiminlyönti
- o Puutteet lapsen huolenpidossa
- o Epäily pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai niiden uhka
- o Huoltajien päihteiden käyttö tai mielenterveyden haasteet
- o Lapsen päihteiden käyttö, mielenterveyden haasteet, rikokset tai itsetuhoisuus

Neuvoa voi pyytää leirin luottoaikuisilta tai ensiavulta. Näiden lisäksi neuvoa voi pyytää oman alueen päivystävältä sosiaalityöntekijältä.

Kuka ilmoituksen voi tehdä?

Ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, kiireellisissä tilanteissa voidaan olla yhteydessä hätäkeskukseen tai sosiaalipäivystykseen.

Henkilöt, joilla on työn tai muun syyn puolesta velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, eivät voi tehdä ilmoitusta nimettömästi. Huoltajilla on oikeus tietää ilmoituksesta. Lastensuojeluilmoitukseen liittyvistä syistä kannattaa keskustella huoltajien kanssa asian tullessa esille. **On myös poikkeustilanteita**, jolloin lastensuojeluilmoituksen tarpeesta ei tule keskustella huoltajien kanssa. Näitä syitä on epäily väkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutumisesta kotona. Tällöin lastensuojeluilmoitus tehdään sekä ollaan yhteydessä poliisiin ilman huoltajien kanssa keskustelua.

Versio 06/2026

Mihin ilmoitus tehdään?

Ilmoitus tehdään lapsen asuinkunnan hyvinvointialueen sosiaalitoimeen, kiireellisissä tapauksissa hätäkeskukseen tai sosiaalipäivystykseen.

Toimintamalli leirillä

- **Kuuntele ja kirjaa** huoli asiallisesti (mitä, missä, milloin, ketkä)
- **Keskustele luottoaikuisen ja johdon kanssa** ilmoitustarpeen arvioimiseksi
- **Tee ilmoitus** oikeaan viranomaiskanavaan ja säilytä dokumentaatio sovitussa paikassa
- **Huolehdi tuesta** alaikäiselle (turvallisuus, luotettava aikuinen, ohjaus palveluihin)

Viestintä ja luottamuksellisuus

- Tietoja käsitellään luottamuksellisesti, viestinnässä huomioidaan asianmukaisuus ja sovitut roolit (luottoaikuiset/johto)

6.2 Seksuaalirikosepäily

Seksuaalirikokset tutkii aina poliisi.

Jos on syytä epäillä seksuaalirikosta, leirillä ei käynnistetä tavanomaista käsittelyprosessia. Leirillä tai leiriprojektissa itsenäisesti tehty lisäselvittely voi haitata myöhemmin alkavaa rikostutkintaa. Rikosta epäillessä on rikoksen tutkiminen jätettävä aina poliisille.

Seksuaalirikokset on määritelty rikoslain 20 luvussa. Ollessasi epävarma siitä, onko syytä epäillä seksuaalirikosta, voit kysyä neuvoa leirin luottoaikuisilta tai ensiavulta. Kuitenkin informoi aina vastaavanlaisissa tilanteissa leirin luottoaikuisia.

Voit myös kysyä neuvoa kertomatta uhrin nimeä alla olevilta tahoilta.

- Poliisi
- Rikosuhripäivystys: <https://www.riku.fi/fi/yhteystiedot/>
- Et ole yksin-palvelu: www.etoleyksin.fi

Versio 06/2026

Seksuaalirikoksen uhrin kohtaaminen

Jos lapsi tai nuori kertoo sinulle joutuneensa seksuaalirikoksen uhriksi, kuuntele rauhallisesti ja usko hänen kertomaansa sekä kiitä häntä luottamuksesta. Kerro, ettei tapahtunut ole hänen syytään. Älä johdattele tai painosta häntä kertomaan lisää. Voit kysyä esimerkiksi "Mitä sitten tapahtui?" tai "Kerrotko siitä lisää?". Pysy neutraalina ja kirjaa lapsen tai nuoren kertoma ylös käyttäen samoja ilmauksia kuin hän käytti.

Kerro lapselle, mitä seuraavaksi tapahtuu, kuten että velvollisuutesi on ilmoittaa asiasta eteenpäin. Älä altista lasta aikuisten selvittelyille asiasta. Pidä huoli, että tieto tapahtuneesta saavuttaa lapsen huoltajan. Jos tilanne on akuutti, soita hätänumeroon 112.

Vaikka et kuulisi seksuaalirikoksesta suoraan uhrilta, epäily voi herätä myös toisen osapuolen kertomuksesta tai muusta arveluttavasta käytöksestä. Kysy asiasta suoraan uhrilta, jos mahdollista.

Rikosilmoitus seksuaalirikosepäilyssä

Kun teet rikosilmoituksen, poliisi harkitsee, onko syytä epäillä rikosta ja tarvittaessa käynnistää esitutkinnan. Rikosilmoituksen voi tehdä kuka vain, mutta parasta olisi, jos rikosilmoituksen tekee henkilö, jolle alaikäinen uhri on kertonut rikoksesta. Jos uhri on täysi-ikäinen ja kieltää rikosilmoituksen teon, on tätä toivetta kunnioitettava, vaikka hän olisi ollut tapahtuma-aikaan alaikäinen.

Sinulla on aina velvollisuus tehdä rikosilmoitus, jos epäilet, että henkilö suunnittelee mm. raiskausta, törkeää raiskausta tai törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä (RL 15:10).

Ilmoittaja ei saa rikostutkinnan etenemisestä tietoja. Myöskään tutkimatta jättämisestä ei saa päätöstä. Tietoja saa vain asianomistaja. Hyvin vähäisin tiedoin tehdyt ilmoitukset eivät välttämättä etene esitutkintaan. Hyvä nyrkkisääntö on, että jos uhri on tiedossa, rikosilmoitukseen on tarpeeksi tietoja. Tekijää ei tarvitse olla yksilöitynä.

Lastensuojeluilmoitus seksuaalirikosepäilyssä

Versio 06/2026

Jos epäilet alaikäiseen kohdistuvaa seksuaalirikosta, on tilanteesta suositeltavaa tehdä myös lastensuojeluilmoitus. Kaikki voivat tehdä lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojeluilmoitus tehdään lapsen asuinkunnan sosiaalitoimeen. Kiireellisissä tapauksissa ilmoitus voidaan tehdä hätäkeskukseen tai sosiaalipäivystykseen. Lisätietoa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä on aiemmassa kohdassa.

Älä kerro keskeneräisestä tutkimuksesta eteenpäin, mutta puutu epäasialliseen käytökseen. Leiriorganisaatio voi kertoa rikostutkinnasta siinä vaiheessa, kun syyte on nostettu eli kun asia on tullut julkiseksi.

Jos epäasiallisesta käytöksestä viestitään ulospäin esimerkiksi huoltajille tai palokunnalle, ei saa puhua rikosilmoituksesta tai poliisitutkinnasta, vaan on pysyttävä pelkissä faktoissa. Epäasialliseen käytökseen tulee puuttua, mutta ei leimata rikoksesta, jos syytettä ei ole nostettu. Toisen kunniaa loukkaavan tiedon levittämisestä voi joutua vastuuseen.

Esimerkiksi, jos palokunnassa/leirillä toiminutta ohjaajaa epäillään lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, ei tästä saa kertoa eteenpäin, ennen kuin syyte on nostettu. Palokunnan/leiriorganisaation tulee kuitenkin toimia omien sääntöjen mukaisesti ja noudattaa omaa kurinpidollista prosessia.

Lapsi tai nuori kannattaa ohjata avun ja tuen piiriin. Leirillä lasten ja nuorten apuna toimivat luottoaikuiset ja ensiapu.

Tahoja leirin ulkopuolella, jonne nuoren voi ohjata:

- Koulupsykologi
- Koulukuraattori
- Kunnalliset terveysterveyst/terveyskeskus
- Tyttöjen tai Poikien talon palvelut
- Erilaiset puhelin ja chat palvelut kuten:
 - Et ole yksin-palvelu
 - Suomen mielenterveysseuran kriisipuhelin
 - Nuorten Exit
 - Tukinainen: kriisipäivystyspuhelin

Versio 06/2026

- Naisten linja: puhelin, chat

Hae lisää tukea ja neuvoja

- Rikosuhripäivystys: <https://www.riku.fi/fi/etusivu/>
- Et ole yksin-palvelu: <https://etoleyksin.fi/>
- Olympiakomitean Lupa puuttua, lupa välittää opas
- MLL:n sivuilla luetellut auttavat puhelin- ja nettipalvelut

6.3 Rikosepäily

Rikosilmoitus on poliisille tehtävä ilmoitus mahdollisesta rikoksesta. Rikosilmoituksen voi tehdä kuka tahansa. Rikosilmoituksen voi tehdä haluamansa paikkakunnan poliisille.

Pääsäännön mukaisesti poliisilla on velvollisuus ottaa rikosilmoitus vastaan. Sähköisesti tehty rikosilmoitus ohjataan asiaa tutkivalle poliisille. Joissakin tapauksissa poliisi tekee rikosilmoituksen, kun poliisipartio on tapahtumapaikalla.

Poliisi ei ota rikosilmoituksia vastaan ympäri vuorokauden. Ilmoitukset tehdään yöaikaan kiireellisissä asioissa, joissa poliisia tarvitaan paikan päällä. Sähköinen rikosilmoitus on poissa käytöstä öisin klo 22.45-6.00 välisen ajan.

Esitutkinnan aloittamista varten poliisi tarvitsee mahdollisimman tarkan kuvauksen siitä, mitä on tapahtunut ja ketä asia koskee.

Rikosilmoituksen tekoa varten tarvittavat tiedot

- Mitä on tapahtunut
- Miten teko tai laiminlyönti on tapahtunut
- Missä teko on tapahtunut ja mihin aikaan
- Kuka on teon tehnyt. Ellei tekijä ole tiedossa, anna poliisille tekijän tuntomerkkejä esimerkiksi ikä, pituus, vartalon muoto, kasvojen piirteet, puhe, liikkuminen tai pukeutuminen
- Minne päin ja millä tekijä poistui paikalta

Versio 06/2026

- Jos tekijä liikkui ajoneuvolla, anna rekisterinumero ja muut tuntomerkit (merkki, väri, malli)
- Tekijän vaarallisuus (aseistautuminen, mieliala, uhkaukset, päihteiden käyttö)
- Luovuta poliisille materiaali, mitä sinulla on hallussa tapahtumasta
- Internetissä tapahtuvista teoista on hyvä kerätä talteen esimerkiksi tekijän profiilin tietoja ja kuvankaappauksia teosta

Versio 06/2026

7 Lähteet

Eldis22-kesäleirin toimintaohjeet

Etoleyksin.fi (Väestöliitto)

Kivakoulu.fi (www.kivakoulu.fi)

Vanhemmille tuke perheen huoliin ja kriiseihin – kiusaaminen. Mannerheimin lastensuojelu liitto. www.mll.fi

Vanhemmille tietoa lapsiperheen elämästä - hyvinvointia digiajassa - nettikiusaaminen. Mannerheimin lastensuojelu liitto. www.mll.fi

Ammattilaisille tietoa teemoittain – auttavat puhelin ja nettipalvelut. Mannerheimin lastensuojelu liitto. www.mll.fi

Preventing Bullying: What Great Coaches Need to Know. Us Centre for safe sport. 2016.

Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus – opitaan yhdessä! Opas opettajille. 2016. Seta.

Valtti-ohjelman käsikirja urheiluseuroille ja yhdistyksille – Näin otamme mukaan erilaisia liikkujia. Vau Ry.

www.playbytherules.net.au

www.terveurheilija.fi

ADHD-liitto (<https://adhd-liitto.fi/adhd-tietoa/yleista-tietoa-adhdsta/>)

Ei meidän koulussa (<http://www.eimeidankoulussa.fi/>)

https://www.ouka.fi/documents/64277/104164/Seksuaalinen_hairinta.pdf/725a79ad-78ff-49b5-8285-909bce86a5b4

Safeguarding athletes from harassment and abuse in sport IOC Toolkit for IFs and NOCs.

Versio 06/2026

Mistä seksuaalirikoksen kohteeksi joutunut saa apua? - Nuortenexit.
www.nuortenexit.fi

Käypähoito-suositukset. www.kaypahoito.fi

Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori.
Väestöliiton julkaisut 2009.

Seksuaalirikokset - neuvoja rikosten estämiseen nuorille ja vanhemmille – Poliisi

Lastensuojelun käsikirja. THL.

Lastensuojeluilmoitus – THL